

At blive forældre til et ekstremt tidligt født barn

Barbara Hoff Esbjørn

Adjunkt; ph.d.

Universitetets Psykologiske Klinik

Institut for Psykologi

Københavns Universitet

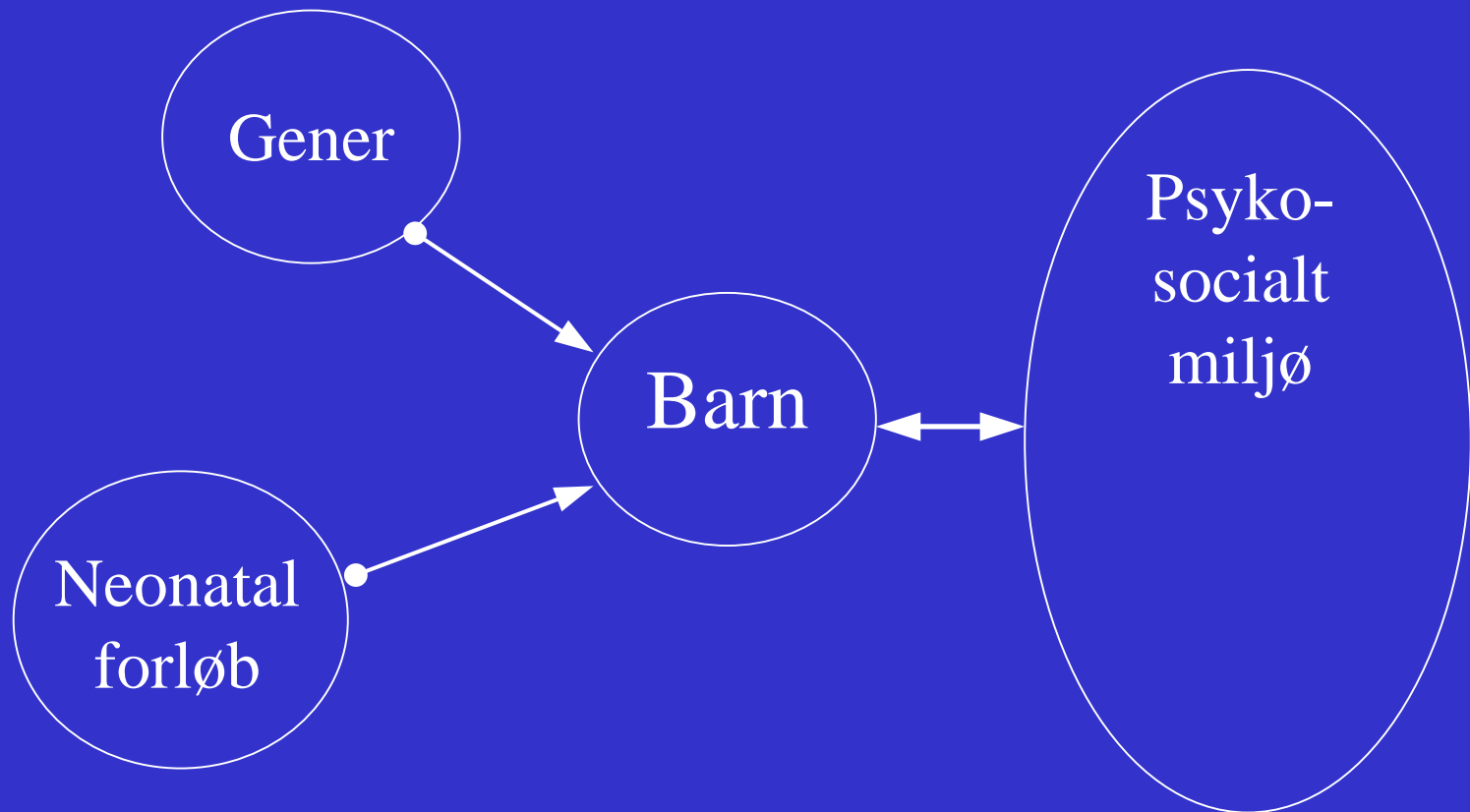
Disposition

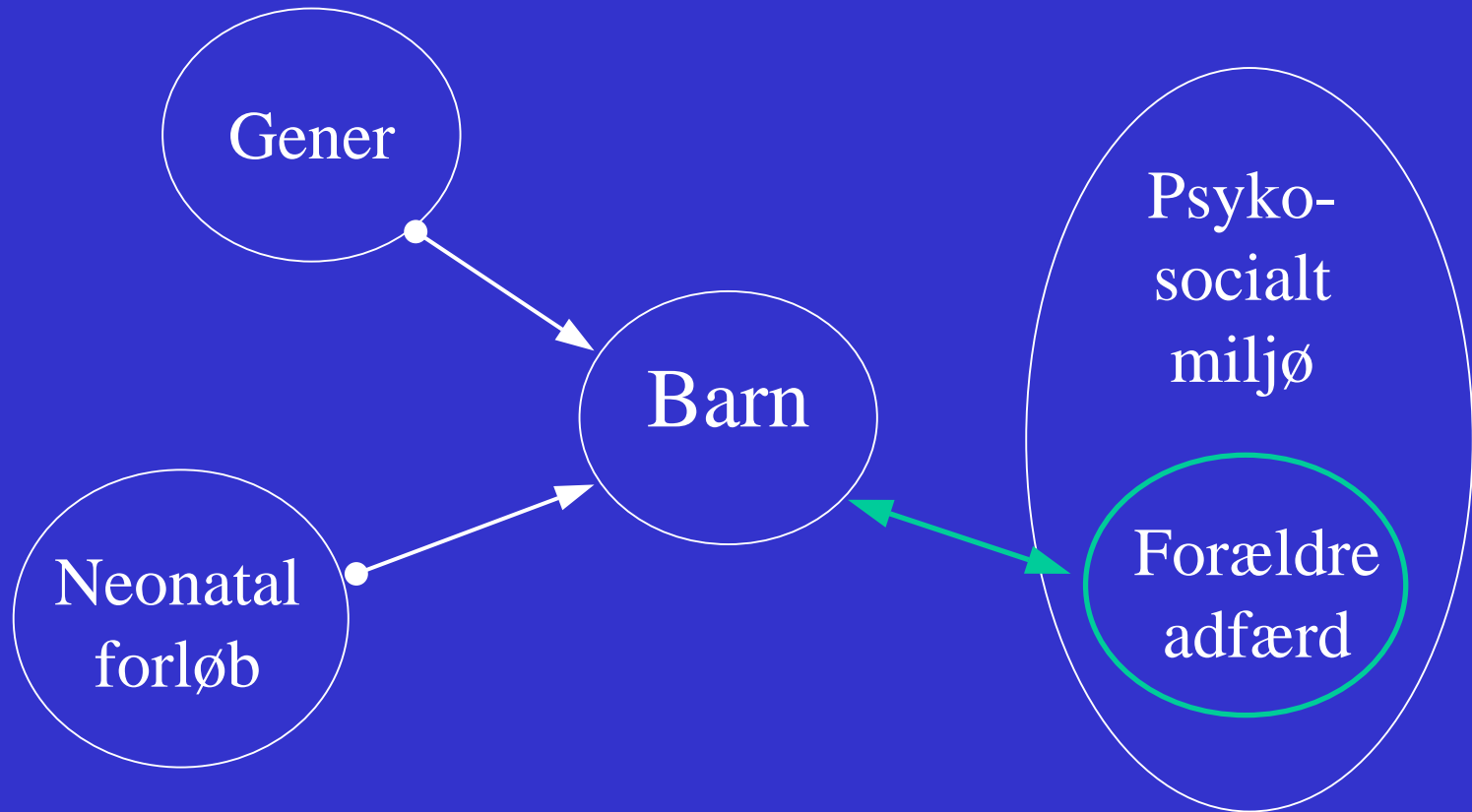
- Hvorfor interessere sig for forældre?
- Forældre oplevelser – udlandet.
- Graviditetens psykologi.
- Forældreberetninger.
- Forståelsesramme for udsagnene.
- Hvad kræver dette af os som professionelle?

Barnets udvikling – et samspil.

Barnets udvikling – et samspil.

Forældre oplevelser – udlandet

- Nogle studier af stress, coping og påvirkning af familien.
- Anvender spørgeskemaer.
  - Øget stress hos forældrene også efter udskrivelsen.
  - Sammenhæng mellem stress, barnets udviklingsstatus og socioøkonomisk status.

Forældre oplevelser – udlandet

- Nogle studier af stress, coping og påvirkning af familien.
- Anvender spørgeskemaer.
  - Øget stress hos forældrene også efter udskrivelsen.
  - Sammenhæng mellem stress, barnets udviklingsstatus og socioøkonomisk status.

Men det fortæller os intet om hvad forældrene oplever er af størst betydning!

Forældre oplevelser – udlandet

- Meget få kvalitative studier af forældrenes generelle oplevelser.
- Oftest blandet population, dvs. forældre til alle børn indlagt på neonatalafdelingen.
- En del af disse er skrevet til egen nation (ikke engelsk)
- Men mange ligheder med ”det kliniske indtryk”

Forældre oplevelser – udlandet

- Mødre til fuldbårne børn interviewes 6 mdr- 6 år efter indlæggelsen
- Identificeres 3 temaer
  1. Følelsen af interaktion,
    - udelukkelse – deltagelse via informationer, aktiv rolle.
  2. Følelsen af at høre til eller ej
    - Mors behov ses og tilstedeværelse betragtes som vigtig.
  3. Mors følelser
    - Selvbebrejdelse, tvivl om eget værd og kompetence

Wigert H, Johansson R, Berg M & Hellström AL (2006) *Mothers' experiences of having their newborn child in a neonatal intensive care unit*. Scand J Caring Sci; 20, 35-41.

Forældre oplevelser – udlandet

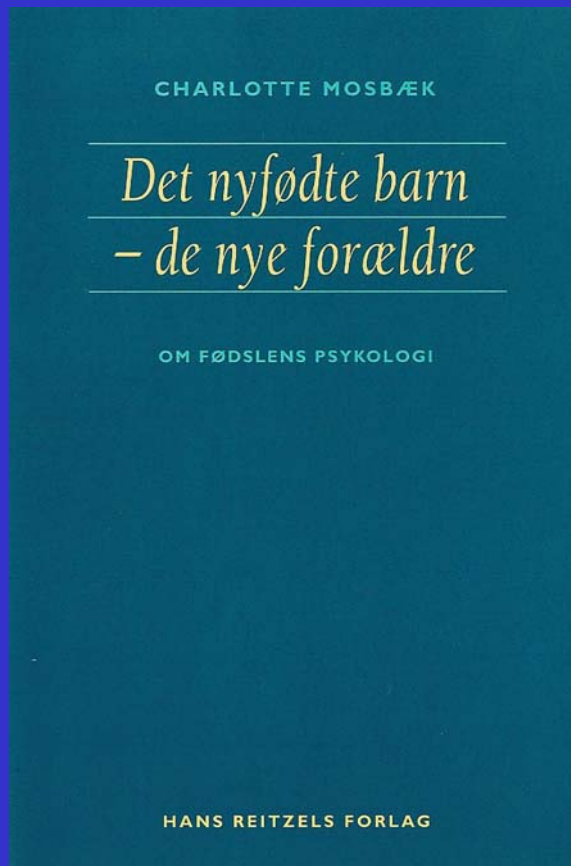
- Fædre til børn indlagt på neonatal afd. interviewes.
- Identificeres 1 overordnet tema, 5 undertemaer.

1. Følelse af mangel på kontrol

1. information
2. kommunikation
3. ændrede roller
4. eksterne aktiviteter
5. tilgang til verden

Arockiasamy V, Holsti L & Albersheim S (2008) *Fathers' experiences in the neonatal intensive care unit: a search for control*. *Pediatrics*, 121 (2), e215-e222.

Graviditetens psykologi

Handler om:

De vordende forældres psykiske arbejde med at tilpasse sig rollerne som forældre.

København, 1996.

Graviditetens psykologi

Opdeles i 3 graviditetsfaser:

- der er forskudt af de biologiske trimestre
- der er forskellige for manden og kvinden
- der består af hver sin psykologiske tilpasningsopgave

Graviditetens faser

Kvinde:

1. Fase: erkendt gravid
indtil liv mærkes.

Mand:

1. Fase: erkendelsen af
graviditeten.

Graviditetens faser

Kvinde:

1. *Fase:* erkendt gravid indtil liv mærkes.
2. *Fase:* indtil oplevelsen af at ”fosteret er levedygtigt ved fødsel nu”.

Mand:

1. *Fase:* erkendelsen af graviditeten.
2. *Fase:* indtil manden kan mærke liv.

Graviditetens faser

Kvinde:

1. *Fase:* erkendt gravid indtil liv mærkes.
2. *Fase:* indtil oplevelsen af at ”fosteret er levedygtigt ved fødsel nu”.
3. *Fase:* indtil fødslen af barnet.

Mand:

1. *Fase:* erkendelsen af graviditeten.
2. *Fase:* indtil manden kan mærke liv.
3. *Fase:* indtil fødslen af barnet.

Psykologiske tilpasningsopgaver

Kvinde:

1. Fase: opmærksomhed mod egen krop - ender med accept af fosteret

Mand:

1. Fase: erkendelsen af graviditeten

Psykologiske tilpasningsopgaver

Kvinde:

1. *Fase:* opmærksomhed mod egen krop - ender med accept af fosteret
2. *Fase:* opmærksomhed mod fosteret - ender med accept af barnet som selvstændigt individ

Mand:

1. *Fase:* erkendelsen af graviditeten
2. *Fase:* opmærksomhed vendt væk fra graviditeten der ofte opleves uvirkelig til virkelighedsfølelse

Psykologiske tilpasningsopgaver

Kvinde:

1. *Fase:* opmærksomhed mod egen krop - ender med accept af fosteret
2. *Fase:* opmærksomhed mod fosteret - ender med accept af barnet som selvstændigt individ
3. *Fase:* opmærksomhed mod forestående fødsel

Mand:

1. *Fase:* erkendelsen af graviditeten
2. *Fase:* opmærksomhed vendt væk fra graviditeten der ofte opleves uvirkelig til virkelighedsfølelse
3. *Fase:* opmærksomhed mod graviditet og fødsel - oplever sig som "far".

Ved ekstrem tidlig fødsel

Kvinden befinder sig midt i 2. fase

- opmærksomhed mod fosteret som en del af hende selv
- endnu ikke en accept af barnet som selvstændigt individ

Manden befinder sig i starten af 3. fase

- er først begyndt at vende opmærksomhed mod graviditeten
- er først begyndt at opleve sig som kommende far

Ved ekstrem tidlig fødsel

Kvinden befinder sig midt i 2. fase

- opmærksomhed mod fosteret som en del af hende selv
- endnu ikke en accept af barnet som selvstændigt individ

Manden befinder sig i starten af 3. fase

- er først begyndt at vende opmærksomhed mod graviditeten
- er først begyndt at opleve sig som kommende far

Hverken kvinden eller manden er psykisk parate til at blive forældre.

Disposition

- Hvorfor interessere sig for forældre?
- Forældre oplevelser – udlandet.
- Graviditetens psykologi.

Forældreberetninger.

- Forståelsesramme for udsagnene.
- Hvad kræver dette af os som professionelle?

Forældreberetninger - konklusion

- Forældrene er meget forskellige.
- Flere forældre har oplevelser af tab og sorg.
- Temaer svarende til fund fra udlandet

Forældreberetninger - konklusion

- Forældrene er meget forskellige.
- Flere forældre har oplevelser af tab og sorg.
- Temaer svarende til fund fra udlandet

Forældrene savner:

- Kontakt til og samtaler med andre forældre og professionelle med kendskab til deres situation.
- At der bliver lyttet til deres behov og bekymringer som unikke personer.

Forældreberetninger - fra neonatal afdelingen

Forældreberetninger - fra neonatal afdelingen

- En tid præget af fokus på barnets tilstand.

Forældreberetninger - fra neonatal afdelingen

- En tid præget af fokus på barnets tilstand
- Psykisk en meget svingende tid
  - at turde knytte sig til barnet
  - at turde tro på, at barnet overlever

Forældreberetninger - fra neonatal afdelingen

- En tid præget af fokus på barnets tilstand
- Psykisk en meget svingende tid
  - at turde knytte sig til barnet
  - at turde tro på, at barnet overlever
- Afhængighed
  - tab af kontrol/magtesløshed
  - nærhed/støtte fra personale og øvrige forældre

Forældreberetninger - fra neonatal afdelingen

- En tid præget af fokus på barnets tilstand
- Psykisk en meget svingende tid
  - at turde knytte sig til barnet
  - at turde tro på, at barnet overlever
- Afhængighed
  - tab af kontrol/magtesløshed
  - nærhed/støtte fra personale og øvrige forældre
- Gradvist opnå ejerskab af barnet
  - ikke at ville forlade barnet
  - at blive mere aktiv i plejen

Forældreberetninger - efter udskrivelsen

Forældreberetninger - efter udskrivelsen

- Håbet om normalt tilstand efter udskrivelsen skuffes.

Forældreberetninger - efter udskrivelsen

- Håbet om normalt tilstand efter udskrivelsen skuffes.
- Tab af neonatalt netværk.
  - personale
  - forældre til øvrige indlagte børn

Forældreberetninger - efter udskrivelsen

- Håbet om normalt tilstand efter udskrivelsen skuffes.
  - fortsat bekymring
- Tab af neonatalt netværk.
  - personale
  - forældre til øvrige indlagte børn
- Usikkerhed vedr. kompetence som forældre

Forældreberetninger - efter udskrivelsen

- Håbet om normalt tilstand efter udskrivelsen skuffes.
  - fortsat bekymring
- Tab af neonatalt netværk.
  - personale
  - forældre til øvrige indlagte børn
- Usikkerhed vedr. kompetence som forældre
- Forældrenes reaktioner træder frem.

Håbet skuffes

- Flere børn får fysiske handicap
- Flere børn får motoriske, intellektuelle eller psyko-sociale vanskeligheder

Håbet skuffes

- Flere børn får fysiske handicap
- Flere børn får motoriske, intellektuelle eller psyko-sociale vanskeligheder
- Flere børn genindlægges – reaktivering af følelser fra indlæggelsesperioden

Håbet om normaltilstand skuffes

Barn:

- øget sygelighed efter udskrivelsen.
- øget sårbarhed overfor vanskeligheder i udviklingen.

Håbet om normaltilstand skuffes

Barn:

- øget sygelighed efter udskrivelsen.
- øget sårbarhed overfor vanskeligheder i udviklingen.

Forældre:

- øget grund til bekymring om barnets udvikling.
- øget usikkerhed i forhold til egen kompetence som forældre.

Håbet om normaltilstand skuffes

Barn:

- øget sygelighed efter udskrivelsen.
- øget sårbarhed overfor vanskeligheder i udviklingen.

Forældre:

- øget grund til bekymring om barnets udvikling.
- øget usikkerhed i forhold til egen kompetence som forældre.

Tabet af neonatalt netværk

- Tab af samvær med øvrige forældre, der forstår ens situation.
- Tab af omsorgsgivende personale, der kender til det, man har været igennem.

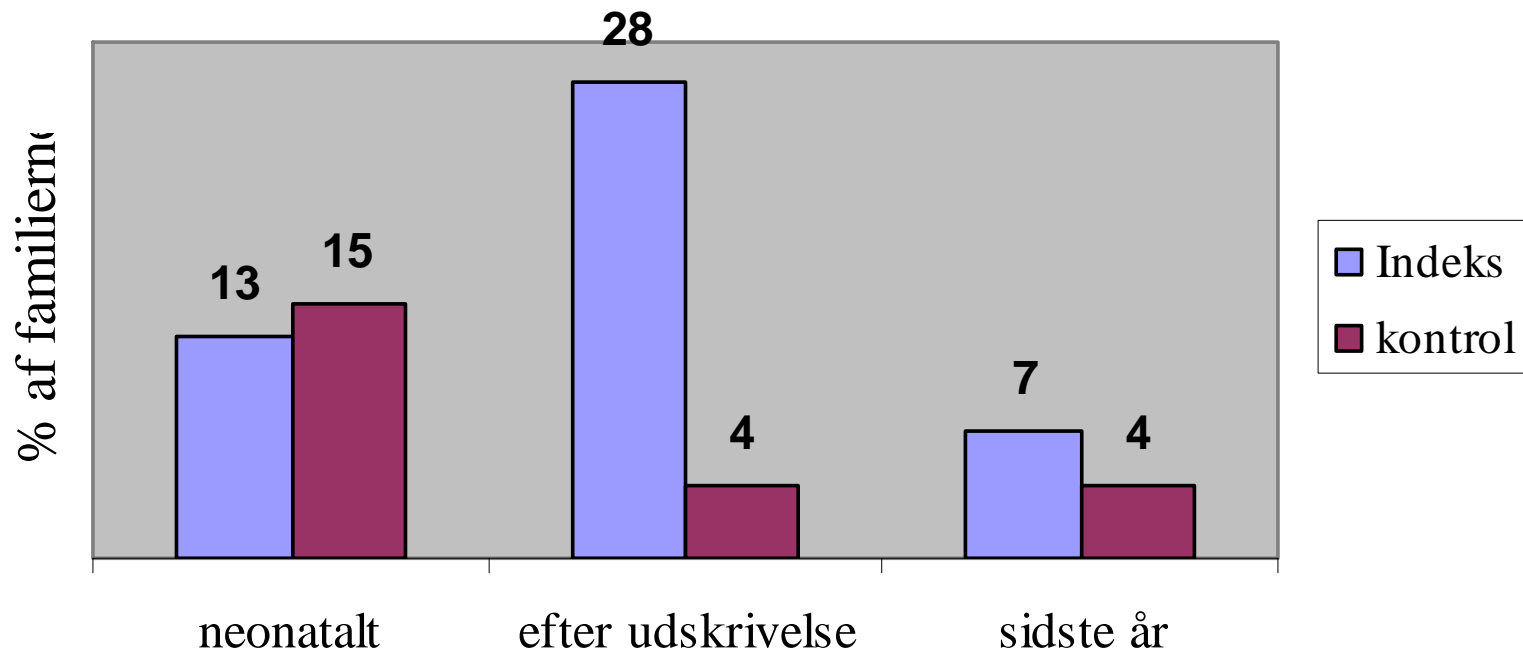
Tabet af neonatalt netværk

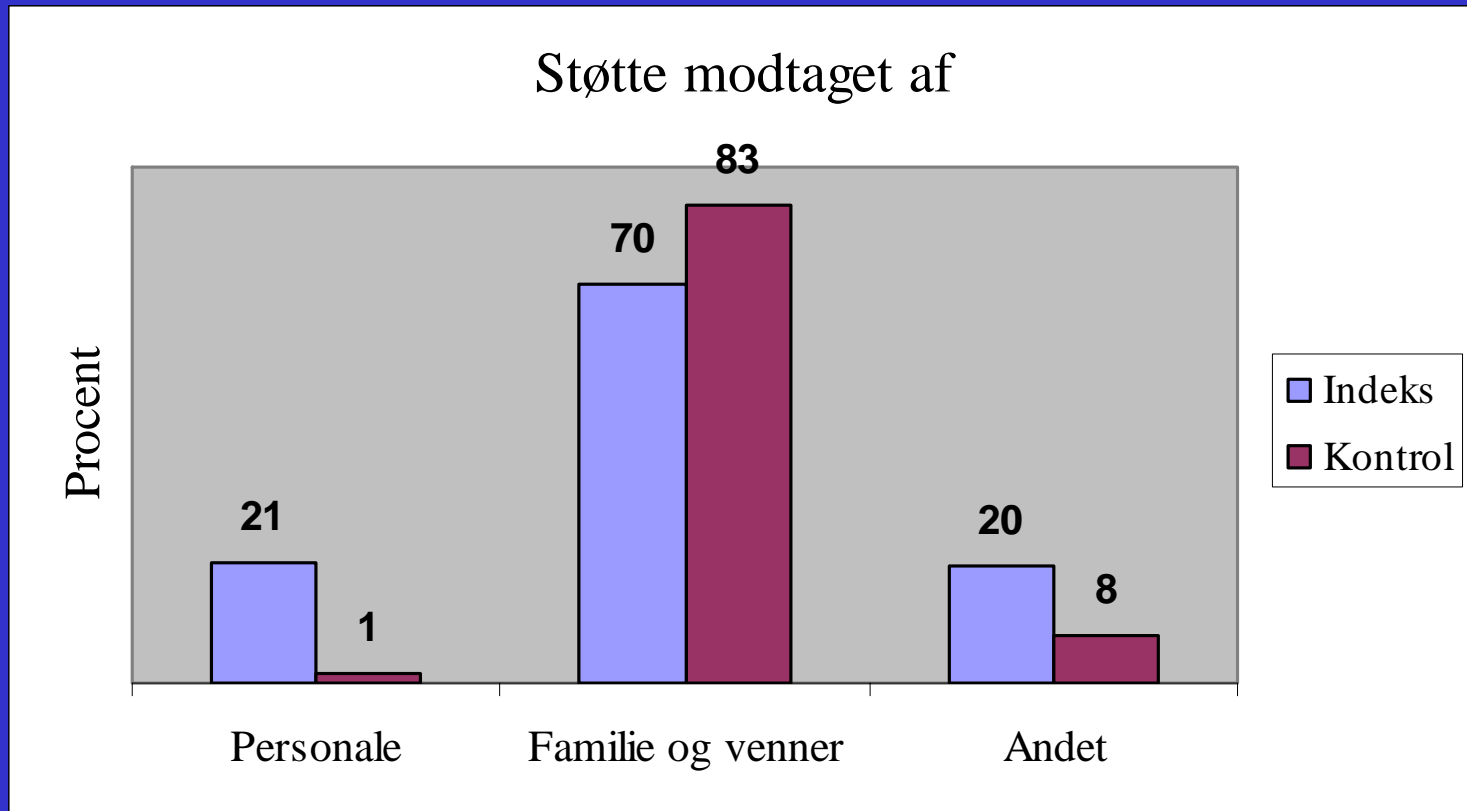
- Tab af samvær med øvrige forældre, der forstår ens situation.
- Tab af omsorgsgivende personale, der kender til det, man har været igennem.
- Manglende erstatning i det ”etablerede” system, der tager sig af forældre med raske nyfødte børn.

Modtog familierne støtte nok?

Modtog ikke støtte nok

Familiernes oplevelse af modtaget støtte

Forældre reaktioner træder frem

Hvorfor først efter udskrivelsen?

Nu lever barnet jo!

Forståelse for tab og sorg

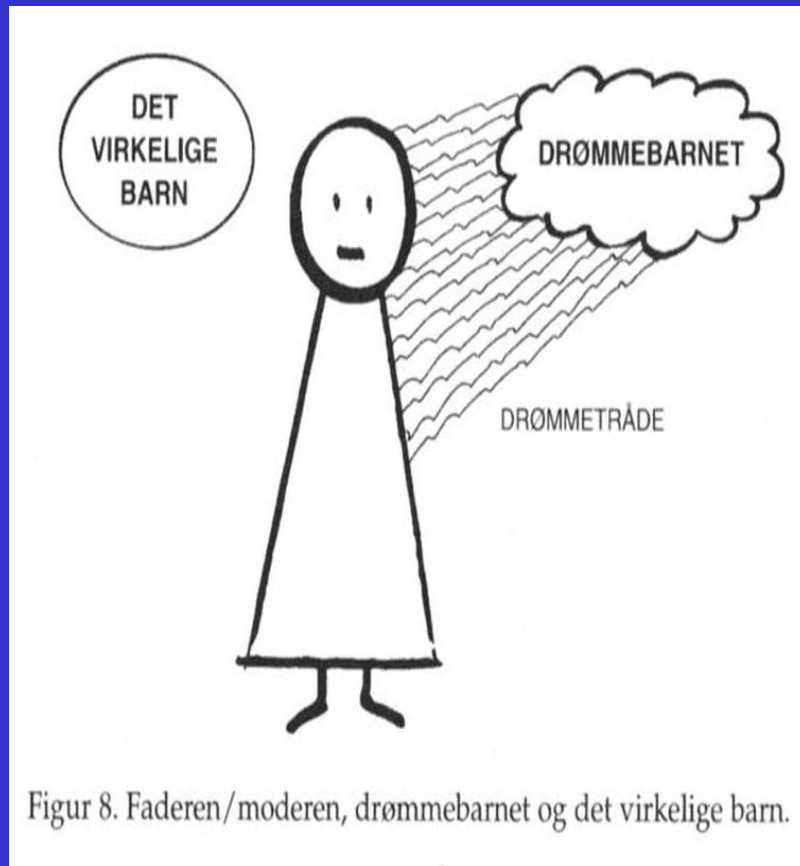

Handler om:

Tab og sorgreaktioner hos forældre hvis børn f.eks. får diagnosticeret et handicap.

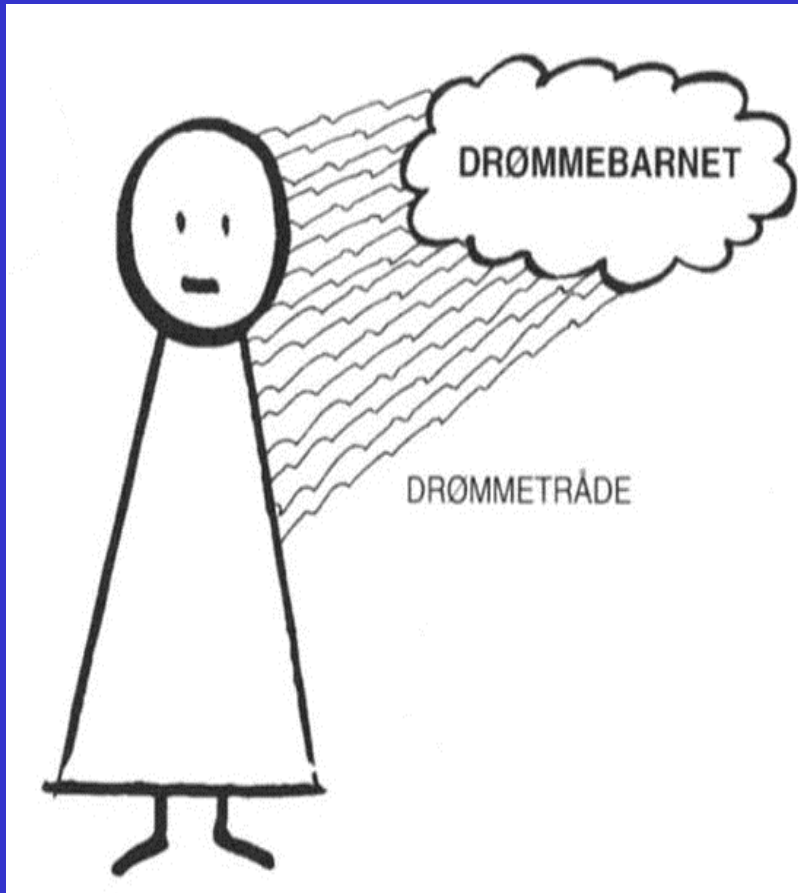
København, 2000.

Forståelse for tab og sorg

Model af Gurli Fyhr.

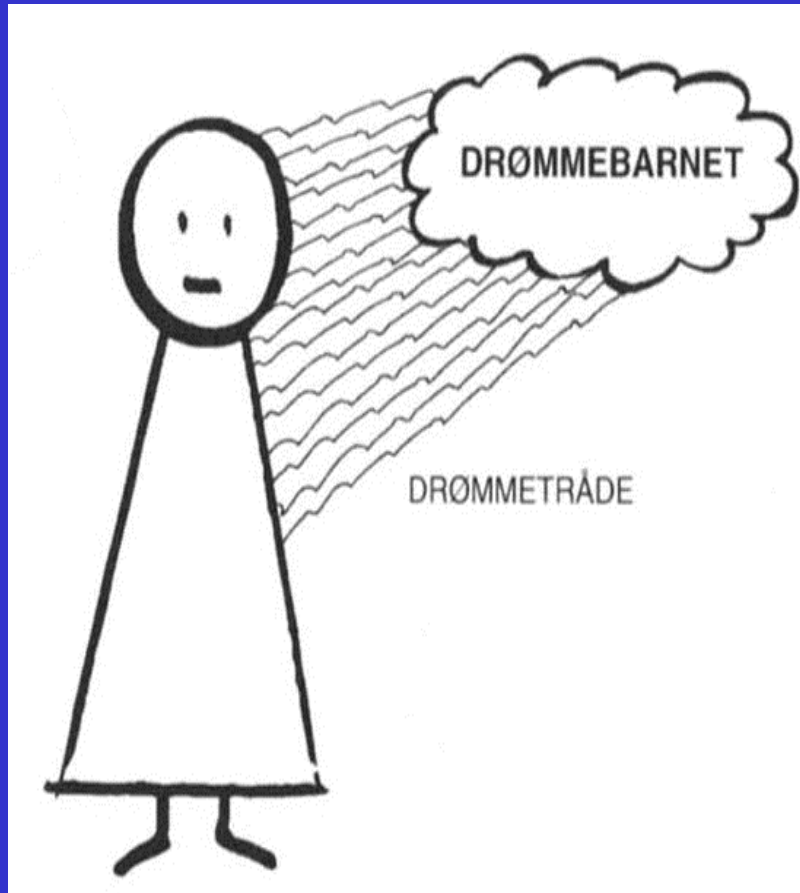
Forståelse for tab og sorg

Når forældrene venter sig:

- Forventninger og håb til fremtiden opstår (drømmebarn)

Forståelse for tab og sorg

Når forældrene venter sig:

- Forventninger og håb til fremtiden opstår (drømmebarn)
- Tilknytning til drømmebarnet etableres

Forståelse for tab og sorg

- Sorg starter med et konkret eller undefinerbart tab af noget betydningsfuldt.

Forståelse for tab og sorg

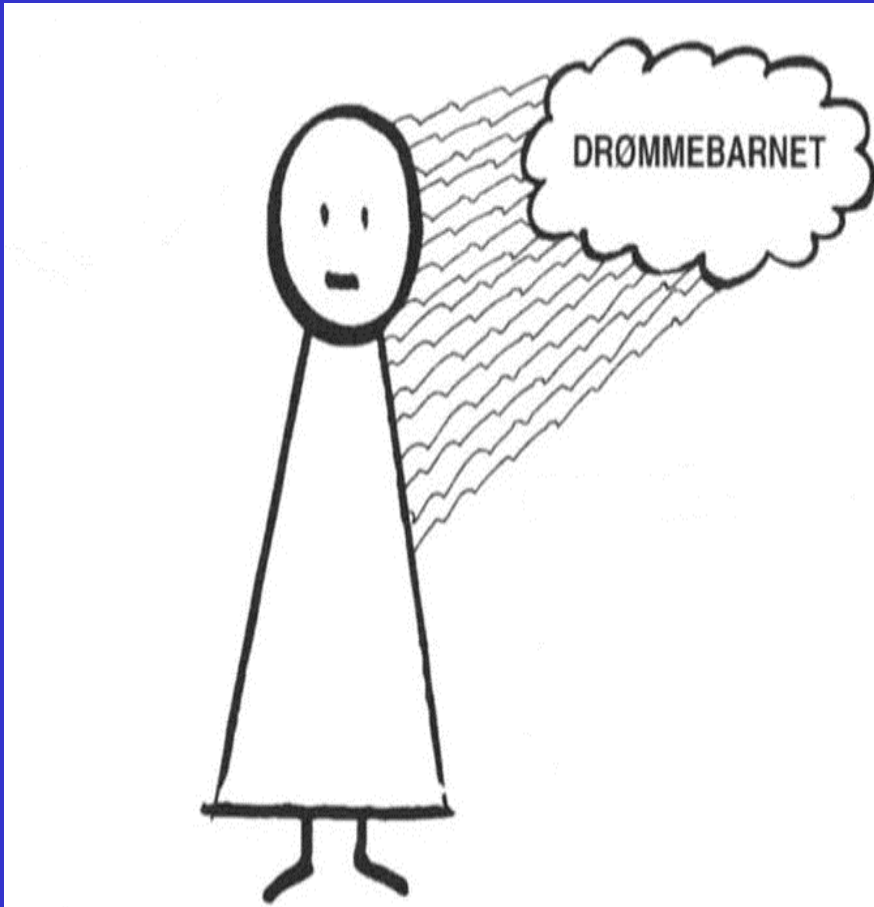
- Sorg starter med et konkret eller undefinerbart tab af noget betydningsfuldt.
- Drømme vurderes mod virkeligheden og mister deres gyldighed.

Forståelse for tab og sorg

- Sorg starter med et konkret eller undefinerbart tab af noget betydningsfuldt.
- Drømme vurderes mod virkeligheden og mister deres gyldighed.
- Sorg er rettet mod tabets betydning for fremtiden.

Forståelse for tab og sorg

Ved ekstrem tidlig fødsel:

- Mange forestillinger knyttet til drømmen.

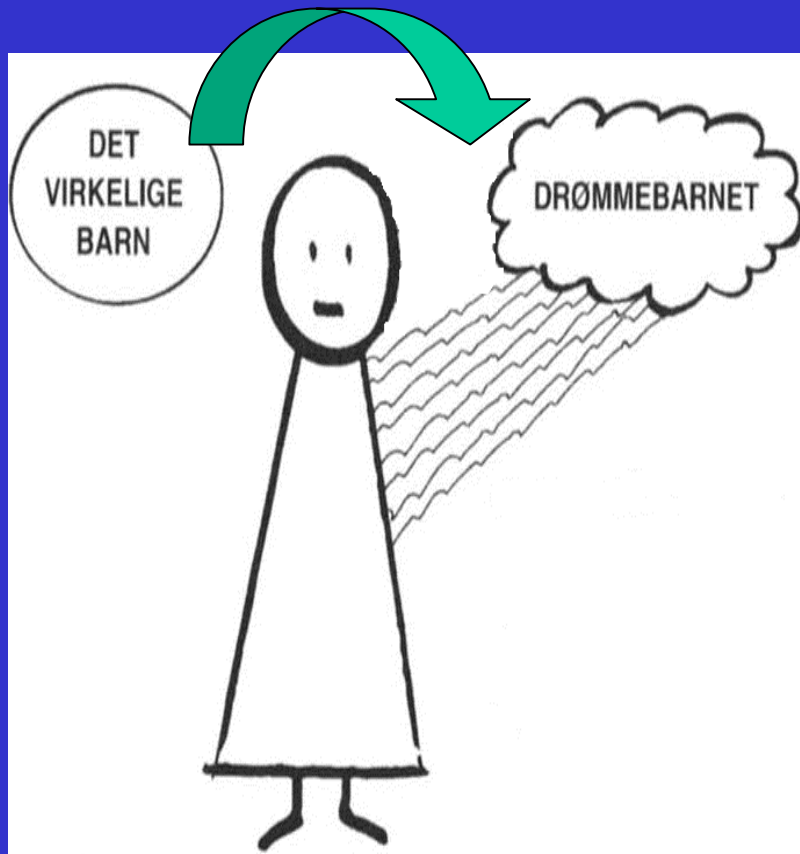
Forståelse for tab og sorg

Ved ekstrem tidlig fødsel:

- Mange forestillinger knyttet til drømmen.
- Virkeligheden trønger sig på.

Forståelse for tab og sorg

Ved ekstrem tidlig fødsel:

- Mange forestillinger knyttet til drømmen.
- Virkeligheden trønger sig på.
- Drømmen sammenlignes med virkeligheden og ødelægges lidt efter lidt.

Forståelse for tab og sorg

Ved ekstrem tidlig fødsel:

- Mange forestillinger knyttet til drømmen.
- Virkeligheden trønger sig på.
- Drømmen sammenlignes med virkeligheden og ødelægges lidt efter lidt.
- Muliggør tilknytning til det virkelige barn

Forældre reaktioner træder frem

At sørge kræver et mindstemål af tryghed og mental energi.

Forældre reaktioner træder frem

At sørge kræver et mindstemål af tryghed og mental energi.

- **under indlæggelsen**
  - ydre utryghed - vil barnet leve?
  - indre tryghed bevares ved at den mentale energi bruges på barnets tilstand ikke på sorgarbejde.

Forældre reaktioner træder frem

At sørge kræver et mindstemål af tryghed og mental energi.

- efter udskrivelsen
  - større ydre tryghed - barnet lever!
  - muliggør indre utryghed og den mental energi rettes mod bearbejdning af tabet.

Forældreberetninger - konklusion

Forældrene oplevede:

- følelser af utilstrækkelighed, ensomhed og isolation, at de og deres barn var anderledes.

Forældrene savnede:

- Kontakt til og samtaler med andre forældre og professionelle med kendskab til deres situation.
- At det blev lyttet til deres behov og bekymringer.

Disposition

- Hvorfor interessere sig for forældre?
  - Forældre oplevelser – udlandet.
  - Graviditetens psykologi.
  - Forældreberetninger.
  - Forståelsesramme for udsagnene.
- Hvad kræver dette af os som professionelle?

Hvad kræver dette af os som professionelle?

Kendskab til forældrenes ”virkelighed”.

Hvilken opfølgning får forældrene tilbudt?

Hvilke faggrupper, temaer, hvor længe etc.

Hvad kræver dette af os som professionelle?

Kendskab til forældrenes ”virkelighed”.

- Opfølgning på neonatal afdelingen. Korte samtaler, undersøgelser ved læge og/eller sygeplejerske. (ofte kun 2 år, max til skolestart)

Hvad kræver dette af os som professionelle?

Kendskab til forældrenes ”virkelighed”.

- Opfølgning på neonatal afdelingen. Korte samtaler, undersøgelser ved læge og/eller sygeplejerske. (ofte kun 2 år, max til skolestart)
- Opfølgning hos egen læge (børneundersøgelser)

Hvad kræver dette af os som professionelle?

Kendskab til forældrenes ”virkelighed”.

- Opfølgning på neonatal afdelingen. Korte samtaler, undersøgelser ved læge og/eller sygeplejerske. (ofte kun 2 år, max til skolestart)
- Opfølgning hos egen læge (børneundersøgelser)
- Besøg af sundhedsplejerske

Hvad kræver dette af os som professionelle?

Kendskab til forældrenes ”virkelighed”.

- Opfølgning på neonatal afdelingen. Korte samtaler, undersøgelser ved læge og/eller sygeplejerske. (ofte kun 2 år, max til skolestart)
- Opfølgning hos egen læge (børneundersøgelser)
- Besøg af sundhedsplejerske
- Evt. kontrol hos fysioterapeut. (ofte kun ved mistanke om fejludvikling)

Hvad kræver dette af os som professionelle?

Kendskab til forældrenes ”virkelighed”.

- Opfølgning på neonatal afdelingen. Korte samtaler, undersøgelser ved læge og/eller sygeplejerske. (ofte kun 2 år, max til skolestart)
- Opfølgning hos egen læge (børneundersøgelser)
- Besøg af sundhedsplejerske
- Evt. kontrol hos fysioterapeut. (ofte kun ved mistanke om fejludvikling)
- Evt. tilknyttes PPR - pædagogisk psykologisk rådgivning - ved vanskeligheder i barnets udvikling.

Hvad kræver dette af os som
professionelle?

Kendskab til forældrenes "virkelighed".

Fragmenteret

Hvad kræver dette af os som professionelle?

Kendskab til forældrenes ”virkelighed”.

Fragmenteret

- Mange kontakter
- Forskellige instanser, der IKKE samarbejder
- Ofte manglende koordinering af indsatsen

Hvad kræver dette af os som professionelle?

Professionelles ansvar:

- At tage ansvar for opfølgningen

Hvad kræver dette af os som professionelle?

Professionelles ansvar:

- At tage ansvar for opfølgningen
- At søge at etablere et samarbejde mellem forskellige instanser

Hvad kræver dette af os som professionelle?

Professionelles ansvar:

- At tage ansvar for opfølgningen
- At søge at etablere et samarbejde mellem forskellige instanser
- Lytte til forældrenes behov.

Hvad kræver dette af os som professionelle?

At lytte til forældrenes behov:

- være opmærksom på, at familierne er meget forskellige og foretage en individuel vurdering af deres behov.

Hvad kræver dette af os som professionelle?

At lytte til forældrenes behov:

- være opmærksom på, at familierne er meget forskellige og foretage en individuel vurdering af deres behov.
- ikke at øge forældrenes oplevelse af utilstrækkelighed og manglende kompetence.

Hvad kræver dette af os som professionelle?

At lytte til forældrenes behov:

- være opmærksom på, at familierne er meget forskellige og foretage en individuel vurdering af deres behov.
- ikke at øge forældrenes oplevelse af utilstrækkelighed og manglende kompetence.
- at være opmærksomme på og understøtte forældre i det gode, de gør for deres barn.

Den professionelles dilemma

- At arbejde med mennesker kræver, at man bruger sig selv som arbejdsredskab.
- Involverer, at man mærker sine følelser og formår at bearbejde disse.
- Ens adfærd afhænger af hvilke følelser der vækkes i samværet med andre og bearbejdningen af disse.

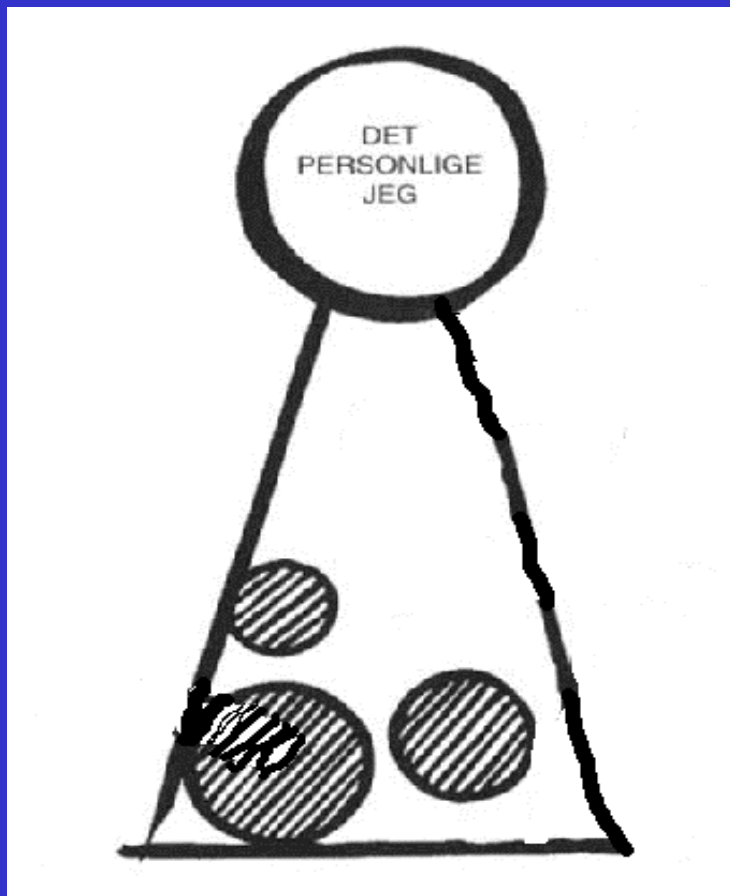
Den professionelles dilemma

- At arbejde med mennesker kræver, at man bruger sig selv som arbejdsredskab.
- Involverer, at man mærker sine følelser og formår at bearbejde disse.
- Ens adfærd afhænger af hvilke følelser der vækkes i samværet med andre og bearbejdningen af disse.

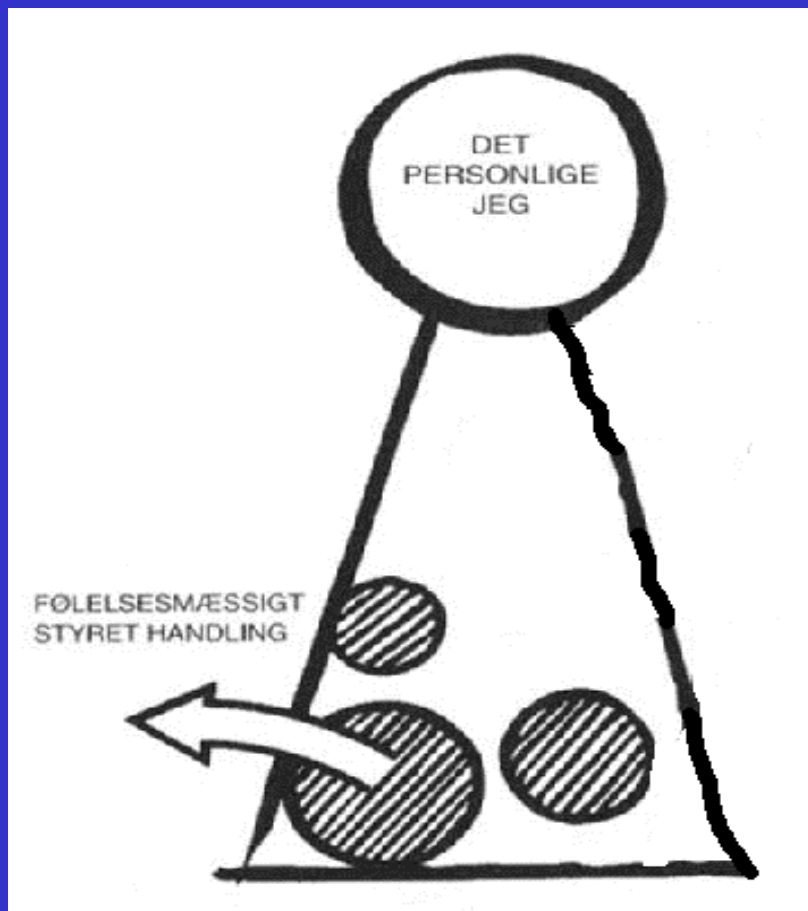
Det kan være rigtigt givende men også rigtigt krævende og svært!

Den professionelles dilemma – kobling mellem person og profession

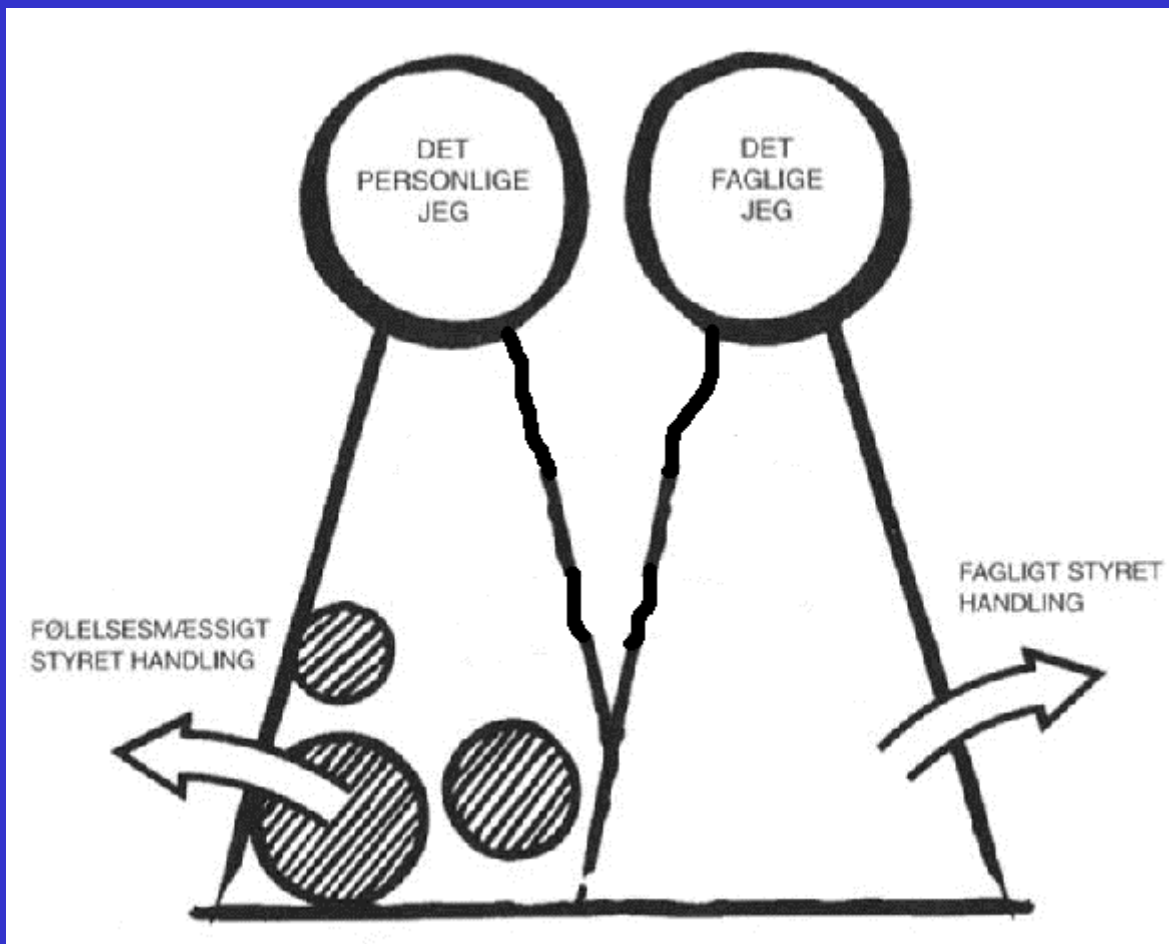
- Personligt jeg udviklet gennem livet.
- Det vil være områder, hvor man er sårbar (skraverede cirkler)
- Ofte kun tilgængeligt for implicit hukommelse.

Den professionelles dilemma – kobling mellem person og profession

- Rammes sårbart område, genkaldes tilhørende følelse implicit. (ofte som om noget eller nogle overtager styringen).
- Følelsesmæssigt styret handling.

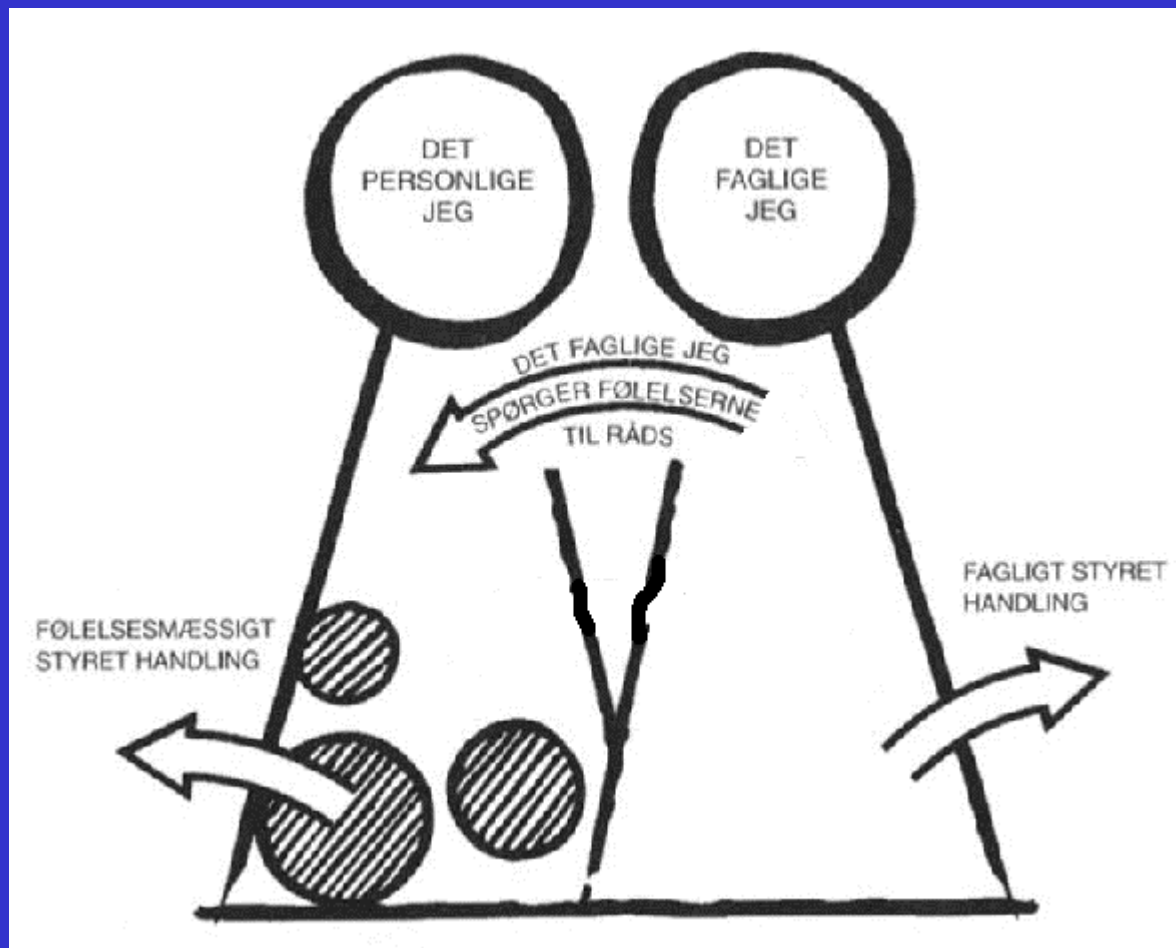
Den professionelles dilemma – kobling mellem person og profession

- Gennem uddannelse og arbejde udvikles det faglige jeg.
- Hænger sammen med personligt jeg.
- Fagligt styrede handlinger.

Frit efter Gurli Fyhr

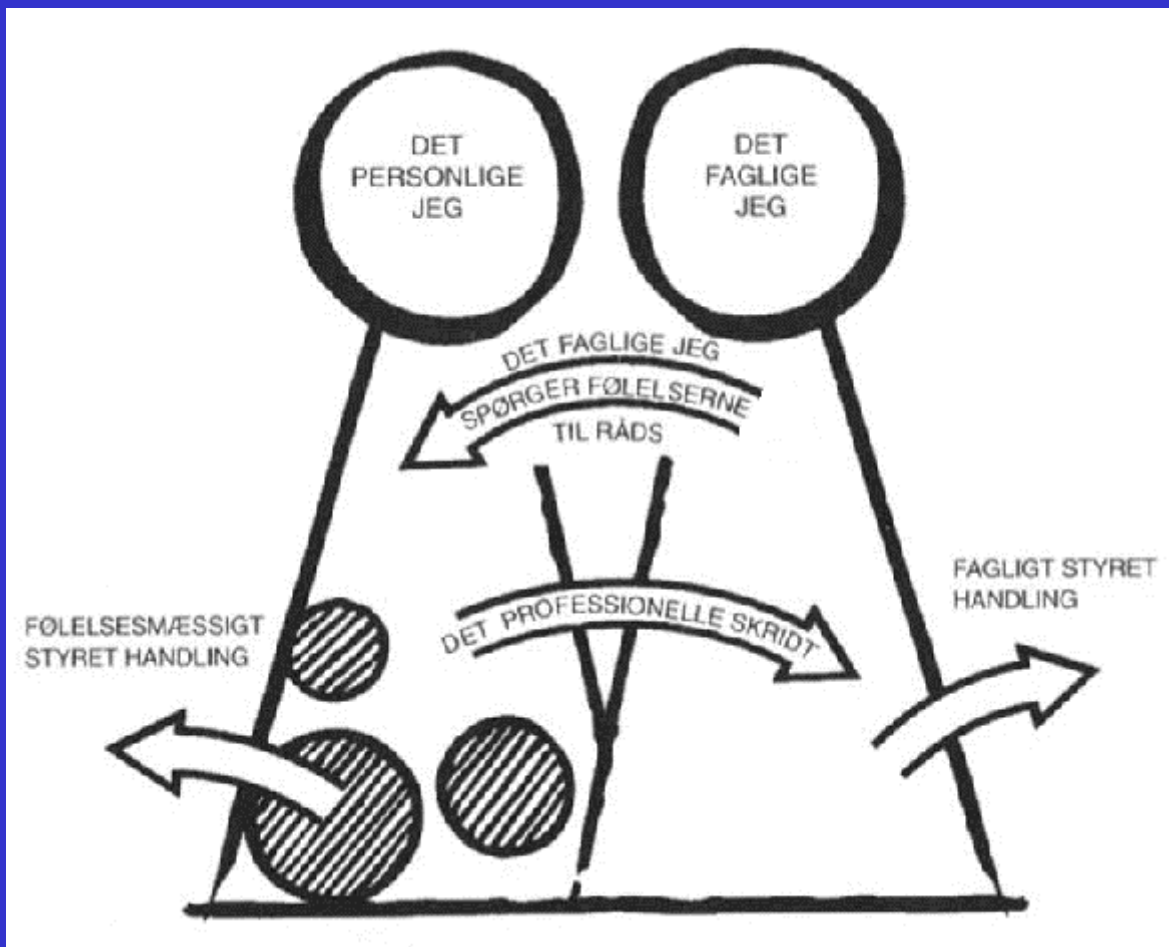
Den professionelles dilemma – kobling mellem person og profession

- I arbejdet med andre spørger faglige jeg følelserne i det personlige jeg til råds.
- Rammes sårbarhed → følelsesstyret handling

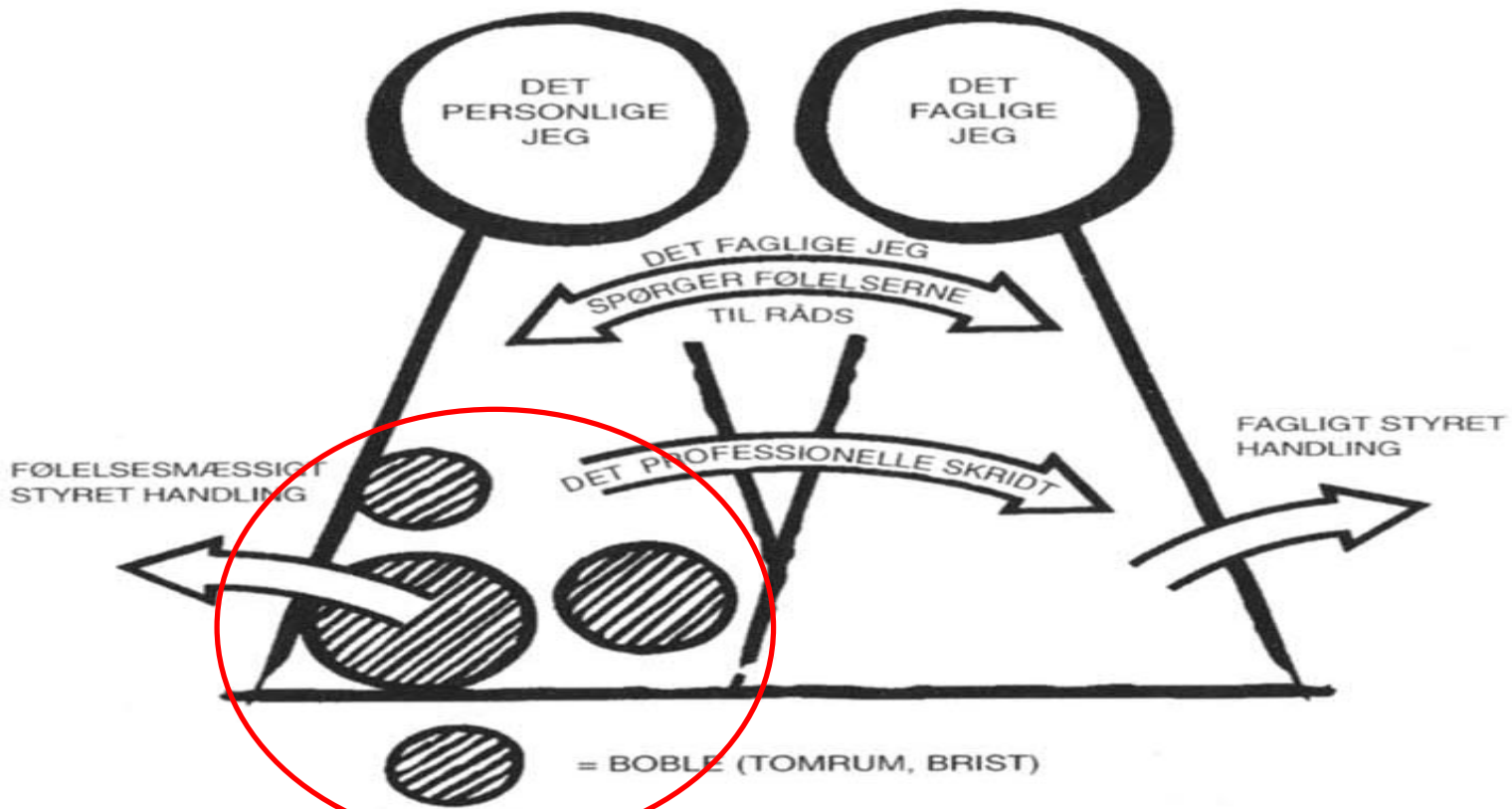
Frit efter Gurli Fyhr

Den professionelles dilemma – kobling mellem person og profession

- Ellers anvendes det personlige jeg som støtte i udøvelsen af sin profession
- Det professionelle skridt.

Den professionelles dilemma – hvorfor kan det være så svært?

Figur 6. Det professionelle skridt.

Spørgsmål og debat

Indtil kl. 14:15

Pause

Vi starter igen kl. 14:45